

Metin Türleri Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

Çilem TARAKCI*¹ & Nuray KAYADİBİ²

Gönderilme Tarihi: 25 Mayıs 2023 Kabul Tarihi: 06 Haziran 2023
DOI: 10.52974/jena.1302420

Öz:

Türkçe derslerinin temel amacı öğrencilerin dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmektir. Öğrencilerin temel dil becerilerinin geliştirilmesinde en sık kullanılan materyal Türkçe ders kitapları ve bu kitaplarda yer alan metinlerdir. Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde önemli ölçütlerden biri metin türleridir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019), Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken metin türleri ve bunların dağılımının nasıl olması gerektiği belirtilmiştir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarının metin türleri açısından durumunu ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma olarak planlanmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri ve bunların ders kitaplarındaki sıklığı incelendiğinden dolayı araştırmada doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde okutulan sekiz ortaokul Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. İncelenen her bir ders kitabında 32 metin olmak üzere sekiz ders kitabında toplamda 256 metin incelenmiştir. Metinlerin türleri tespit edilmiş ve bunlar bulgularda tablolar hâlinde frekans verilerle sunulmuştur. Araştırma sonucunda metin biçimlerinin ders kitaplarında dengeli bir şekilde dağıtılmadığı; kitaplarda bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlerden daha fazla yer bulduğu, şiirlere ise oldukça az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca metin türlerinin ders kitaplarında dengeli bir şekilde dağıtılmadığı; blog, dilekçe, e-posta, özlü sözler, sosyal medya mesajları ve karikatür türlerinin kitapların hiçbirinde ana metin olarak yer almadığı; günlük, haber metni/reklam, kılavuzlar, mizahi fıkra, roman ve şarkı/türkü türlerinin ise nadiren yer aldığı tespit edilmiştir. Bazı Türkçe ders kitaplarının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer bulmamasına rağmen film, çizgi film ve belgesel gibi türlere ana metin olarak yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, elde edilen sonuçlardan hareketle bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Metin türü, metin biçimleri, ortaokul Türkçe ders kitapları, Türkçe eğitimi.

Abstract:

The main purpose of Turkish lessons is to improve students' listening/watching, reading, speaking and writing skills. The most frequently used material in the development of students' basic language skills are Turkish textbooks and the texts in these books. One of the important criteria in determining the texts to be selected for Turkish textbooks is

Atf:

Tarakçı, Ç., & Kayadibi, N. (2023). Metin türleri açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *International Journal of Education and New Approaches*, 6(1), 150-166. <https://doi.org/10.52974/jena.1302420>

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye. Orcid ID: 0000-0003-2600-036X

²Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0001-9644-1449

*Corresponding Author: tarakcilem4@gmail.com

the text types. In the Turkish Course Curriculum (2019), the types of texts that should be included in Turkish textbooks and how their distribution should be are specified. From this point of view, the aim of this research is to reveal the situation of secondary school Turkish textbooks in terms of text types. The research was planned as qualitative research. Since the text types in Turkish textbooks and their frequency in textbooks are examined, document analysis was used in the research. The study object of the research consists of eight secondary school Turkish textbooks taught throughout Turkey in the 2021-2022 academic year. A total of 256 texts were analyzed in eight textbooks, 32 texts in each textbook. The types of texts have been determined and these are presented in tables in the findings by giving frequency. As a result of the research, it was found that the text formats were not evenly distributed in the textbooks; It has been concluded that informative texts have more place in the books than narrative texts, and poems are given very little place. In addition, text types are not evenly distributed in textbooks; blogs, petitions, e-mails, quotes, social media messages and cartoons are not included as the main text in any of the books; diary, news text/advertisement, guides, humorous anecdotes, novels and songs/folk songs are rarely included. It has been concluded that although some Turkish textbooks are not included in the Turkish Language Curriculum (2019), they include genres such as movies, cartoons and documentaries as the main text. In the research, some suggestions were made based on the results obtained.

Keywords: Text type, text formats, middle school Turkish textbooks, Turkish education.

GİRİŞ

Ortaokullardaki Türkçe derslerinin en temel görevi öğrencilerin temel dil becerilerini (dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma) geliştirmektir. Öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirmek amacıyla Türkçe derslerinde en sık kullanılan materyal ise ders kitaplarıdır. Ders kitaplarında yer alan metinler ve metinlere yönelik olarak hazırlanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin Türkçeyi daha iyi kullanmaları hedeflenir. Bu sebeple ders kitaplarında yer alan metinler önem taşımaktadır. Türkçe ders kitaplarına alınan metinler rastgele seçilmez. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) ders kitaplarına alınacak metinlerle ilgili çeşitli kriterler oluşturulmuştur. Bu kriterlerden biri de metin türleridir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) her sınıf düzeyinde yer alması ve öğrencilere öğretilmesi beklenen metin türleri belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki metin türü çeşitliliğinin fazla olmasının öğrencilerin dilin farklı özelliklerini keşfetmesine katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türlerinin ders kitaplarındaki durumunu tespit etmek ve mevcut durumu ortaya koymak önemlidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2019) temel dil becerilerini geliştirmek için nasıl yapılandırıldığı şöyle açıklanmıştır: "Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır." (MEB, 2019, s. 8). Öğrencilerin dil becerilerinin programda bahsedilen şekilde geliştirilmesinde kullanılan en önemli araç ise Türkçe ders kitabıdır. Çakır (1997) ders kitaplarının; ülkenin eğitim ve öğretim programına uygun olarak, ders konularının sıralı ve doğru bir şekilde aktarıldığı ve öğrencilerin birçok bilgiyi öğrenmelerini ve becerilerini geliştirmelerini sağlayan yazılı gereçler şeklinde tanımlanabileceğini belirtmektedir. Şahin ve Yıldırım (1999) ders kitaplarının eğitim ve öğretimi düzenli sürdürmek, öğretim programlarında yer alan amaç, içerik, etkinlik ve değerlendirmeleri uygun bir şekilde işlemek ve kullanışlı bir şekilde içerik aktarmak için tercih edildiğini belirtmektedir. Özellikle Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ve bunlara yönelik hazırlanan etkinlikler vasıtasıyla öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir.

Türkçe öğretiminde temel araçlar edebî ve öğretici metinler olup bunlar Türkçenin akıcılığını, güzelliğini, ifade zenginliğini, yalınlığını öğrencilere aktarmaya ve onlara bir çeşit yaşantı zenginliği sunmaya yarar (Sever, 2004). Yani ders kitaplarındaki metinler öğrencilerin dil becerilerini geliştirmekte oldukça değerlidir. Bu sebeple kitaplarda yer alan metinlerin de özenle seçilmesi, öğrencilerin bu metinlerden en üst seviyede yararlanması sağlanmalıdır. Ders kitaplarına metin seçimi bu kadar önemli olduğu için Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) da ders kitaplarına seçilecek metinlerle ilgili çeşitli kriterler oluşturulmuştur. Bu kriterlerden biri metin türleridir. Aytaş'a göre (2013, s. 293) "edebiyat eserlerinin biçimlerine, konularına ve teknik özelliklerine göre ayrılmış çeşitlerine tür denir." Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) metin türleri üç ana biçim altında sıralanır: Bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler ve şiir. Bilgilendirici metinler başlığı altında anı, biyografi, otobiyografi, blog, dilekçe, efemera ve broşür, e-posta, günlük, haber metni, kartpostal, kılavuzlar, gezi yazısı, makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özlü sözler ve sosyal medya mesajları; hikâye edici metinler başlığı altında çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman ve tiyatro; şiir başlığı altında ise mani, ninni, şarkı, türkü, şiir, tekerleme, sayışmaca ve bilmece türleri yer almaktadır. Programda bu türlerin hangi sınıf düzeylerinde öğrencilere sunulması gerektiği de işaretlenmiştir.

Literatür incelendiğinde, metin türlerinin ders kitaplarındaki durumunu ortaya koyan birçok araştırma tespit edilmiştir (Aytaş, 2006; Baş, 2003; Ceylan, Ercan & Akpınar, 2017; Çeçen & Çiftçi, 2007; Göçer, 2010; Keklik, 2008; Kolaç, 2009; Özbay & Çeçen, 2012; Pilav & Oğuz, 2013; Solak & Yaylı, 2009; Sulak, 2009; Temizyürek & Delican, 2016; Üründü, 2011; Yılmaz & Korkmaz, 2016). Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar ders kitaplarında metin türleri ile ilgili aşağıdaki sorunlara işaret etmektedir:

- Ders kitaplarındaki metin türlerinin dağılımı dengesizdir.
- Ders kitaplarındaki metin biçimlerinin dağılımı dengesizdir.
- Türkçe öğretim programlarında yer alan bazı türlere ders kitaplarında yer verilmemiştir.
- Türkçe öğretim programlarında yer bulmamasına rağmen bazı metin türlerine ders kitaplarında yer verilmiştir.
- Metin türlerinden bazılarının ders kitaplarındaki adlandırmalarında hatalar vardır.

Bahsedilen sorunlar ders kitaplarında metin türlerinin durumuyla ilgili çeşitli sıkıntılar olduğunu göstermektedir. Bu sıkıntılar öğrencilerin metin türlerini öğrenmelerinin önünde engel oluşturabilir. Bu sebeple Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri üzerine yapılacak araştırmalara ihtiyaç vardır.

Bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarının metin türleri açısından durumunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda daha ayrıntılı bulgulara ulaşmak için araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metin türleri ve bunların kullanım sıklığı nedir?
2. Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri ve bunların kullanım sıklığı nedir?
3. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri ve bunların kullanım sıklığı nedir?

4. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metin türleri ve bunların kullanım sıklığı nedir?
5. Metin biçimlerinin Türkçe ders kitaplarındaki dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma olarak planlanmıştır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım, 1999, s. 10). Bu araştırmada ortaokul Türkçe ders kitapları metin türleri açısından incelendiğinden araştırmada doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırmada kullanılacak olan dokümanların elde edilerek bunların sistemli bir şekilde incelenmesine dayanır (Karasar, 2008; Yıldırım & Şimşek, 2008).

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde okutulan ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Söz konusu ders kitapları ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde okutulmaktadır ve bu sekiz kitap MEB Yayınevi, Anıttepe Yayıncılık, Ata Yayıncılık ve Özgün Yayıncılık tarafından basılmıştır. 6 ve 7. sınıf düzeylerinde MEB Yayınları tarafından basılan ikişer ders kitabı bulunduğu için, çalışma boyunca bu kitaplar MEB Yayınları-1 (MEB-1) ve MEB Yayınları-2 (MEB-2) isimleriyle anılarak birbirinden ayrılmıştır. İncelenen ders kitaplarına dair bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. İnceleme nesnesi olarak kullanılan kitaplar

Kitabın Adı	Yayınevi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı	Anıttepe Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları-1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları-2
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	Ata Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları-1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları-2
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	Özgün Yayıncılık
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları

Veri Toplama Yöntemi ve Verilerin Analizi

Araştırmada inceleme nesnesi olarak kullanılan Türkçe ders kitapları okunarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde derin bir işleme tabi tutulur, kavram ve temalar bu analiz sonucunda keşfedilebilir. Kavramlar araştırmacıyı temalara götürür ve temalar sayesinde olgular daha iyi düzenlenebilir ve daha anlaşılır hâle getirilebilir (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Araştırmada öncelikle Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) yer alan “Sınıf Düzeylerine Göre Metin Türlerinin Dağılımı” tablosu incelenmiş, bu tabloda yer alan metin türlerinin “bilgilendirici metinler”, “hikâye edici metinler” ve “şiir” biçimleri altında gruplandırıldığı görülmüştür. Bu sebeple çalışmada da türler bu şekilde kategori edilerek incelenmiştir. Ders kitaplarında öğretim amacı gütmeyen “serbest okuma metinleri” haricindeki metinler (ana metinler) incelenmiş ve ayrıca zaman zaman etkinliklerin içinde kullanılan metinler de incelemeye dâhil edilmemiştir. Buna göre her bir ders kitabında 32 metin olmak üzere sekiz

ders kitabında toplamda 256 metin incelenmiştir. Metinlerin türleri tespit edilmiş ve bunlar bulgularda tablolar hâlinde frekans verilerek sunulmuştur.

BULGULAR

1. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 2. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerinin kullanım sıklığı

Metin Biçimleri	Metin Türleri	Anıtepe (f)
Bilgilendirici Metinler	Anı	4
	Biyografiler, Otobiyografiler	2
	Blog	-
	Dilekçe	-
	Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)	-
	e-posta	-
	Günlük	-
	Haber Metni, Reklam	1
	Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)	-
	Gezi Yazısı	1
	Makale	3
	Fıkra	-
	Söyleşi	1
	Deneme	2
	Mektup	1
	Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)	-
	Sosyal Medya Mesajları	-
Hikâye Edici Metinler	Çizgi Roman	1
	Fabl	2
	Hikâye	5
	Karikatür	-
	Masal / Efsane / Destan	1
	Mizahi Fıkra	-
	Roman	-
	Tiyatro	2
Şiir	Şarkı / Türkü	-
	Şiir	6

Tablo 2’de “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı” ele alınmıştır. Buna göre bilgilendirici metinlerden “anı” (f=4), “biyografiler ve otobiyografiler” (f=2), “haber metni ve reklam” (f=1), “gezi yazısı” (f=1), “makale” (f=3), “söyleşi” (f=1), “deneme” (f=2) ve “mektup” (f=1) türleri 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki ana metinlerde yer bulurken “blog”, “dilekçe”, “efemera ve broşür”, “e-posta”, “günlük”, “kılavuzlar”, “fıkra”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” ise ana metinlerde yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “çizgi roman” (f=1), “fabl” (f=2), “hikâye” (f=5), “masal/efsane/destan” (f=1), “tiyatro” (f=2) türleri ana metin olarak yer bulurken, “karikatür”, “mizahi fıkra” ve “roman” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. “Şiir” biçimi altında yer alan “şiir” türü 6 defa ana metin olarak yer bulurken “şarkı/türkü” türü ise ana metin olarak yer bulamamıştır.

2. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 3. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türlerinin kullanım sıklığı

Metin Biçimleri	Metin Türleri	MEB-1 (f)	MEB-2 (f)	Ata (f)
Bilgilendirici Metinler	Anı	5	3	6
	Biyografiler, Otobiyografiler	2	1	-
	Blog	-	-	-
	Dilekçe	-	-	-
	Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)	1	4	3
	e-posta	-	-	-
	Günlük	-	-	-
	Haber Metni, Reklam	-	1	-
	Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)	-	1	-
	Gezi Yazısı	1	1	1
	Makale	4	3	1
	Fıkra	1	-	-
	Söyleşi	2	4	1
	Deneme	-	-	1
	Mektup	1	-	1
	Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)	-	-	-
	Sosyal Medya Mesajları	-	-	-
Hikâye Edici Metinler	Çizgi Roman	-	1	1
	Fabl	1	1	1
	Hikâye	8	4	7
	Karikatür	-	-	-
	Masal / Efsane / Destan	-	1	2
	Mizahi Fıkra	-	-	1
	Roman	1	-	-
	Tiyatro	1	1	1
Şiir	Şarkı / Türkü	-	1	-
	Şiir	3	4	5
Film	Film	1	1	-

Tablo 3'te "6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı" ele alınmıştır. Buna göre MEB tarafından yayımlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB-1) bilgilendirici metinlerden "anı" (f=5), "biyografiler ve otobiyografiler" (f=2), "efemera ve broşür" (f=1), "gezi yazısı" (f=1), "makale" (f=4), "fıkra" (f=1), "söyleşi" (f=2), "mektup" (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken "blog", "dilekçe", "e-posta", "günlük", "haber metni/reklam", "kılavuzlar", "deneme", "özlü sözler" ve "sosyal medya mesajları" türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden "fabl" (f=1), "hikâye" (f=8), "roman" (f=1), "tiyatro" (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken "çizgi roman", "karikatür", "masal/efsane/destan" ve "mizahi fıkra" türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. "Şiir" biçimi altında yer alan "şiir" türü 3 defa ana metin olarak yer bulurken "şarkı/türkü" türü ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken türlerden biri olmadığı hâlde "film" türü de kitapta 1 defa yer bulmuştur.

MEB tarafından yayımlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB-2) bilgilendirici metinlerden "anı" (f=3), "biyografiler ve otobiyografiler" (f=1), "efemera ve broşür" (f=4), "haber metni/reklam" (f=1), "kılavuzlar" (f=1), "gezi yazısı" (f=1), "makale" (f=3) ve "söyleşi" (f=4)

türleri ana metin olarak yer bulurken “blog”, “dilekçe”, “e-posta”, “günlük”, “fıkra”, “deneme”, “mektup”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “çizgi roman” (f=1), “fabl” (f=1), “hikâye” (f=4), “masal/efsane/destan” (f=1), “tiyatro” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “karikatür”, “mizahi fıkra” ve “roman” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. Şiir biçimi altında yer alan “şarkı/türkü” türü 1 defa, “şiir” türü ise 4 defa ana metin olarak yer bulmuştur. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken türlerden biri olmadığı hâlde “film” türü de kitapta 1 defa yer bulmuştur.

Ata Yayıncılık tarafından yayımlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metinlerden “anı” (f=6), “efemera ve broşür” (f=3), “gezi yazısı” (f=1), “makale” (f=1), “söyleşi” (f=1), “deneme” (f=1) ve “mektup” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “biyografiler ve otobiyografiler”, “blog”, “dilekçe”, “e-posta”, “günlük”, “haber metni/reklam”, “kılavuzlar”, “fıkra”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “çizgi roman” (f=1), “fabl” (f=1), “hikâye” (f=7), “masal/efsane/destan” (f=2), “mizahi fıkra” (f=1) ve “tiyatro” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “karikatür” ve “roman” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. Şiir biçimi altında yer alan “şiir” türü 5 defa ana metin olarak yer bulmuş ancak “şarkı/türkü” türü ana metin olarak yer bulamamıştır.

3. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 4. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türlerinin kullanım sıklığı

Metin Biçimleri	Metin Türleri	MEB-1 (f)	MEB-2 (f)	Özgün (f)
Bilgilendirici Metinler	Anı	5	3	4
	Biyografiler, Otobiyografiler	4	4	2
	Blog	-	-	-
	Dilekçe	-	-	-
	Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)	3	4	5
	e-posta	-	-	-
	Günlük	1	1	-
	Haber Metni, Reklam	-	-	-
	Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)	-	-	-
	Gezi Yazısı	-	1	-
	Makale	-	1	1
	Fıkra	-	1	-
	Söyleşi	5	2	1
	Deneme	2	1	1
	Mektup	1	-	-
	Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)	-	-	-
Sosyal Medya Mesajları	-	-	-	
Hikâye Edici Metinler	Çizgi Roman	-	1	-
	Fabl	1	-	1
	Hikâye	5	1	9
	Karikatür	-	-	-
	Masal / Efsane / Destan	2	2	1
	Mizahi Fıkra	-	1	-
	Roman	-	1	-
	Tiyatro	-	2	1
Şiir	Şarkı / Türkü	-	-	-
	Şiir	3	5	6
Çizgi Film	Çizgi Film	-	1	-

Tablo 4’te “7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı” ele alınmıştır. Buna göre MEB tarafından yayımlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB-1) bilgilendirici metinlerden “anı” (f=5), “biyografiler ve otobiyografiler” (f=4), “efemera ve broşür” (f=3), “günlük” (f=1), “söyleşi” (f=5), “deneme” (f=2) ve mektup “(f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “blog”, “dilekçe”, “e-posta”, “haber metni/reklam”, “kılavuzlar”, “gezi yazısı” “makale”, “fıkra”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “fabl” (f=1), “hikâye” (f=5) ve “masal/efsane/destan” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “çizgi roman”, “karikatür”, “mizahi fıkra”, “roman” ve “tiyatro” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. Şiir biçimi altında yer alan “şiir” türü 3 defa ana metin olarak yer bulmuş ancak “şarkı/türkü” türü ana metin olarak yer bulamamıştır.

MEB tarafından yayımlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabında (MEB-2) bilgilendirici metinlerden “anı” (f=3), “biyografiler ve otobiyografiler” (f=4), “efemera ve broşür” (f=4), “günlük” (f=1), “gezi yazısı” (f=1), “makale” (f=1), “fıkra” (f=1), “söyleşi” (f=2) ve “deneme” (f=1) türleri ana

metin olarak yer bulurken “blog”, “dilekçe”, “e-posta”, “haber metni/reklam”, “kılavuzlar”, “mektup”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “çizgi roman” (f=1), “hikâye” (f=1), “masal/efsane/destan” (f=2), “mizahi fıkra” (f=1), “roman” (f=1), “tiyatro” (f=2) türleri ana metin olarak yer bulurken “fabl” ve “karikatür” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. Şiir biçimi altında yer alan “şiir” türü 5 defa ana metin olarak yer bulmuş ancak “şarkı/türkü” türü ana metin olarak yer bulamamıştır. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken türlerden biri olmadığı hâlde “çizgi film” türü de kitapta 1 defa yer bulmuştur.

Özgün Yayıncılık tarafından yayımlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metinlerden “anı” (f=4), “biyografiler ve otobiyografiler” (f=2), “efemera ve broşür” (f=5), “makale” (f=1), “söyleşi” (f=1) ve “deneme” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “blog”, “dilekçe”, “e-posta”, “günlük”, “haber metni/reklam”, “kılavuzlar”, “gezi yazısı”, “fıkra”, “mektup”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “fabl” (f=1), “hikâye” (f=9), “masal/efsane/destan” (f=1) ve “tiyatro” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “çizgi roman”, “karikatür”, “mizahi fıkra” ve “roman” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. Şiir biçimi altında yer alan “şiir” türü 6 defa ana metin olarak yer bulmuş ancak “şarkı/türkü” türü ana metin olarak yer bulamamıştır.

4. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

Tablo 5. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerinin kullanım sıklığı

Metin Biçimleri	Metin Türleri	MEB (f)
Bilgilendirici	Anı	4
Metinler	Biyografiler, Otobiyografiler	1
	Blog	-
	Dilekçe	-
	Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb)	-
	e-posta	-
	Günlük	-
	Haber Metni, Reklam	-
	Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)	-
	Gezi Yazısı	1
	Makale	2
	Fıkra	2
	Söyleşi	1
	Deneme	1
	Mektup	1
	Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)	-
	Sosyal Medya Mesajları	-
Hikâye Edici	Çizgi Roman	1
Metinler	Fabl	1
	Hikâye	4
	Karikatür	-
	Masal / Efsane / Destan	2
	Mizahi Fıkra	-
	Roman	3
	Tiyatro	-
Şiir	Şarkı / Türkü	-
	Şiir	6
Belgesel	Belgesel	2

Tablo 5’te “8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı” ele alınmıştır. Buna göre MEB tarafından yayımlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metinlerden “anı” (f=4), “biyografiler ve otobiyografiler” (f=1), “gezi yazısı” (f=1), “makale” (f=2), “fıkra” (f=2), “söyleşi” (f=1), “deneme” (f=1) ve “mektup” (f=1) türleri ana metin olarak yer bulurken “blog”, “dilekçe”, “efemera ve broşür”, “e-posta”, “günlük”, “haber metni/reklam”, “kılavuzlar”, “özlü sözler” ve “sosyal medya mesajları” türleri ise ana metin olarak yer bulamamıştır. Hikâye edici metinlerden “çizgi roman” (f=1), “fabl” (f=1), “hikâye” (f=4), “masal/efsane/destan” (f=2) ve “roman” (f=3) türleri ana metin olarak yer bulurken “karikatür”, “mizahi fıkra” ve “tiyatro” türleri ana metin olarak yer bulamamıştır. Şiir biçimi altında yer alan “şiir” türü 6 defa ana metin olarak yer bulmuş ancak “şarkı/türkü” türü ana metin olarak yer bulamamıştır. Ayrıca Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken türlerden biri olmadığı hâlde “belgesel” türü de kitapta 1 defa yer bulmuştur.

5. Metin Biçimlerinin Türkçe Ders Kitaplarındaki Dağılımı

Tablo 6. Metin Biçimlerinin Türkçe Ders Kitaplarındaki Dağılımı

Metin Türleri	Ders Kitapları ve Sınıf Düzeyleri								Toplam	
	5. sınıf Anıttepe Yayıncılık	6.sınıf MEB (1)	6.sınıf MEB (2)	6.sınıf Ata Yayıncılık	7.sınıf MEB (1)	7.sınıf MEB (2)	7.sınıf Özgün Yayıncılık	8.sınıf MEB	f	%
Hikâye Edici Metinler	11	11	8	13	8	8	12	11	82	32,6
Bilgilendirici Metinler	15	17	18	14	21	18	14	13	130	51,8
Şiirler	6	3	5	5	3	5	6	6	39	15,6
Toplam	32	31	31	32	32	31	32	30	251	100,0

Tablo 6’da “Metin Biçimlerinin Türkçe Ders Kitaplarındaki Dağılımı” ele alınmıştır. Buna göre Anıttepe Yayıncılık tarafından yayımlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında 11 hikâye edici metin, 15 bilgilendirici metin ve 6 şiir olmak üzere toplamda 32 metin; 6. sınıf Türkçe MEB(1) kitabında 11 hikâye edici metin, 17 bilgilendirici metin ve 3 şiir olmak üzere toplamda 31 metin; 6. sınıf Türkçe MEB(2) kitabında 8 hikâye edici metin, 18 bilgilendirici metin ve 5 şiir olmak üzere toplamda 31 metin; Ata Yayıncılık tarafından yayımlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında 13 hikâye edici metin, 14 bilgilendirici metin ve 5 şiir olmak üzere toplamda 32 metin; 7. sınıf Türkçe MEB(1) kitabında 8 hikâye edici metin, 21 bilgilendirici metin ve 3 şiir olmak üzere toplamda 32 metin; 7. sınıf Türkçe MEB(2) kitabında 8 hikâye edici metin, 18 bilgilendirici metin ve 5 şiir olmak üzere toplamda 31 metin; Özgün Yayıncılık tarafından yayımlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabında 12 hikâye edici metin, 14 bilgilendirici metin ve 6 şiir olmak üzere toplamda 32 metin ve 8. sınıf Türkçe MEB kitabında 11 hikâye edici metin, 13 bilgilendirici metin ve 6 şiir olmak üzere toplamda 30 metin bulunmaktadır. Tüm ders kitaplarında toplamda 251 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin 82’sinin hikâye edici metin (%32,6), 130’unun bilgilendirici metin (%51,8) ve 39’unun şiir (%15,6) olduğu görülmektedir.

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

“Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nda 11 hikâye edici metin, 15 bilgilendirici metin ve 6 şiir yer almaktadır. Bu kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 8’i ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, efemera ve broşür, e-posta, günlük, kılavuzlar, fıkra, özlü sözler ve sosyal medya mesajlarına ise ana metin olarak

yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 5'i ana metin olarak yer bulmuş; karikatür, mizahi fıkra ve roman türlerine ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 6 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Buna göre “Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı”nın programda yer alan gerek bilgilendirici gerekse hikâye edici metin türlerinden birçoğuna ana metin olarak yer vermediği görülmektedir.

“Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)” nda 11 hikâye edici metin, 17 bilgilendirici metin, 3 şiir ve 1 film yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 8'i ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, e-posta, günlük, haber metni/reklam, kılavuzlar, deneme, özlü sözler ve sosyal medya mesajlarına ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 4'ü ana metin olarak yer bulmuş; çizgi roman, karikatür, masal/efsane/destan ve mizahi fıkra türlerine ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 6 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Buna göre “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)”nın programda yer alan birçok bilgilendirici ve hikâye edici metin türüne ana metin olarak yer vermediği, programda yer almamasına rağmen 1 film metnine yer verdiği ve şiirlere çok az yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

“Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)” nda 8 hikâye edici metin, 18 bilgilendirici metin, 5 şiir ve 1 film yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 8'i ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, e-posta, günlük, fıkra, deneme, mektup, özlü sözler ve sosyal medya mesajlarına ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 5'i ana metin olarak yer bulmuş; karikatür, mizahi fıkra ve roman türlerine ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 5 şiir ve programda yer almamasına rağmen 1 film yer almaktadır. Görüldüğü üzere “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)” nda programda yer alan birçok bilgilendirici ve hikâye edici türe ana metin olarak yer verilmemiştir. Yer verilen türlerin biçimlere dağılımında da sorun olduğu görülmektedir.

“Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)” nda 13 hikâye edici metin, 14 bilgilendirici metin, 5 şiir yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 7'si ana metin olarak yer bulmuş; biyografiler/otobiyografiler, blog, dilekçe, e-posta, günlük, haber metni/reklam, kılavuzlar, fıkra, özlü sözler, sosyal medya mesajlarına ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 6'sı ana metin olarak yer bulmuş; karikatür ve roman türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 5 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Buna göre “Ortaokul Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ata Yayıncılık)” nda programda yer alan birçok bilgilendirici ve hikâye edici türe ana metin olarak yer verilmemiştir. Ancak kitapta bilgilendirici ve hikâye edici metin türlerinin dengeli sayılarda yer aldığı görülmektedir.

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)” nda 8 hikâye edici metin, 21 bilgilendirici metin, 3 şiir yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 7'si ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, e-posta, haber metni/reklam, kılavuzlar, gezi yazısı, makale, fıkra, özlü sözler ve sosyal

medya mesajlarına ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 3'ü ana metin olarak yer bulmuş; çizgi roman, karikatür, mizahi fıkra, roman ve tiyatro türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 3 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 1)” nda görüldüğü üzere bilgilendirici ve hikâye edici birçok metin türüne ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta belirli türlerin sıkça işlendiği buna rağmen birçok türün ise ihmal edildiği görülmektedir. Özellikle hikâye edici metin türlerindeki dağılımın oldukça dengesiz yapıldığı görülmektedir.

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)” nda 8 hikâye edici metin, 18 bilgilendirici metin, 5 şiir ve 1 çizgi film yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 9'u ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, e-posta, haber metni/reklam, kılavuzlar, mektup, özlü sözler ve sosyal medya mesajlarına ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 6'sı ana metin olarak yer bulmuş; fabl ve karikatür türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 5 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Bunun yanında programda yer almamasına rağmen kitapta 1 çizgi film bulunmaktadır. “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları 2)” nda görüldüğü üzere bilgilendirici metinlerden hikâye edici metinlere göre daha fazla yararlanıldığı, metin türlerinin ise dengeli dağıtılmadığı tespit edilmiştir.

“Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayıncılık)” nda 12 hikâye edici metin, 14 bilgilendirici metin, 6 şiir yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 6'sı ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, e-posta, günlük, haber metni/reklam, kılavuzlar, gezi yazısı, fıkra, mektup, özlü sözler ve sosyal medya mesajlarına ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 4'ü ana metin olarak yer bulmuş; çizgi roman, karikatür, mizahi fıkra ve roman türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 6 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. “Ortaokul Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Özgün Yayıncılık)” nda bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin dağılımının dengeli olduğu, ancak birçok hikâye edici ve bilgilendirici türün kitapta yer bulmadığı görülmektedir.

“Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı”nda 11 hikâye edici metin, 13 bilgilendirici metin, 6 şiir ve 2 belgesel yer almaktadır. Kitapta, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 17 farklı bilgilendirici metin türünden 8'i ana metin olarak yer bulmuş; blog, dilekçe, efemera ve broşür, e-posta, günlük, haber metni/reklam, kılavuzlar, özlü sözler ve sosyal medya mesajlarına ana metin olarak yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer verilen 8 hikâye edici metin türünden 5'i ana metin olarak yer bulmuş; karikatür, mizahi fıkra ve tiyatro türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Kitapta 6 şiir yer alırken “Şiir” biçimi altında yer alan “Şarkı/Türkü” türlerine ise ana metin olarak yer verilmemiştir. Bunun yanında programda yer almamasına rağmen 2 belgesel de kitapta yer bulmuştur. Görüldüğü üzere “Ortaokul Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı”nda birçok bilgilendirici ve hikâye edici türün yer bulmadığı göze çarpmaktadır. Türlerin dağılımında bir dengenin gözetilmediği görülmektedir.

İncelenen tüm ders kitapları göz önüne alınarak bir değerlendirme yapıldığında blog, dilekçe, e-posta, özlü sözler, sosyal medya mesajları ve karikatür türlerinin kitapların hiçbirinde ana metin olarak yer almadığı; günlük, haber metni/reklam, kılavuzlar, mizahi fıkra, roman ve

şarkı/türkü türlerinin ise nadiren yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde daha önce yapılan benzer çalışmalarda da bazı metin türlerinin programda yer almasına rağmen ders kitaplarında yer bulmadığı belirtilmiştir (Baş, 2003; Civan, 2019; Özbay & Çeçen, 2012; Türkben, 2018). Bu durum ders kitaplarının hazırlanma süreçlerinde yazarların metin türlerini ders kitaplarına yerleştirmeleri hususunda sorunlar yaşadıklarını düşündürmektedir. Programda yer alan türlerin ders kitaplarında en az bir defa ana metin olarak yer bulması ve öğrencilerin bu türleri tanıması metin türü öğretimi açısından oldukça önem arz etmektedir.

Metin biçimleri ders kitaplarında dengeli bir şekilde dağıtılmamıştır. Bilgilendirici metinler, hikâye edici metinlere oranla daha fazla kullanılmıştır. Şiirlere ise oldukça az yer verilmiştir. Literatür incelendiğinde metin biçimlerinin ders kitaplarındaki oranıyla ilgili düzensizliklerin bu çalışmadakine benzer şekilde tespit edildiği görülmüştür. Baş (2003) bilgilendirici metinlerin ders kitaplarında hikâye edici metinlere göre çok az kullanıldığını, Temizyürek ve Delican (2016) inceledikleri Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin oranının %50, bilgilendirici metinlerin oranının %20, şiir oranının ise %30 olduğunu, Çakıt (2018) hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin çok fazla kullanılırken şiirlerin ise çok az kullanıldığını tespit etmiştir. Oysa Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) metin biçimlerinin ve metin türlerinin kitabın bütününe dengeli olarak dağılımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Keklik (2008) de ortaokul Türkçe ders kitaplarında hikâye edici metinlerin, bilgilendirici metinlerin ve şiirlerin aşağı yukarı eşit sayılarda kullanılması gerektiğini belirtmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan metin türleri de metin biçimlerinde olduğu gibi ders kitaplarına dengeli bir şekilde dağıtılmamıştır. Öğrenciler bazı metin türlerini oldukça sık görmekteyken bazı metin türlerini ise nadiren görmekte hatta bazı metin türlerini ise hiç görmemektedir. Aynı sınıf düzeyinde farklı yayınevleri tarafından yazılmış ders kitaplarında yer alan metin türlerinin farklı olması, Türkiye genelindeki farklı bölgelerde eğitim alan öğrencilerin farklı türleri öğrenmelerine, tür öğretimi konusunda ortaklığın oluşmamasına sebep olmaktadır. Literatürdeki benzer araştırmalar (Baş, 2003; Civan, 2019; Ceylan, Ercan & Akpınar, 2017; Keklik, 2008; Sulak, 2009) Türkçe ders kitaplarındaki metin türü dağılımlarının dengesiz olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Türkben (2018) aynı sınıf düzeyi için hazırlanan Türkçe ders kitaplarında metin türü ve sayılarının birbirinden farklı olduğunu tespit etmiştir. Bu sorunların giderilmesi tür öğretiminin daha iyi yapılabilmesini sağlayacaktır.

Bazı kitapların Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer bulmamasına rağmen film, çizgi film ve belgesel gibi türlere ana metin olarak yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Oysa programda belirtilmeyen türlerin ders kitaplarına ana metin olarak koyulmaması gerekir. Ancak Türkben'in (2018) de belirttiği gibi dijital çağda bu türlerin ders kitaplarında yer alması oldukça önemlidir. Çünkü öğrencilerin özellikle de dinleme/izleme becerilerinin geliştirilmesi için bu türlerden yararlanmak gerekir. Öyleyse bu türlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yapılacak bir revizyonda programa eklenmesinde fayda vardır.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- Türkçe ders kitaplarının yazarları metin biçimlerini (hikâye edici, bilgilendirici, şiir) kitabın bütününe dengeli olarak dağıtmaya özen göstermelidir.
- Türkçe ders kitaplarının yazarları Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan metin türlerini ders kitaplarında ana metin olarak kullanmalı, metin türlerine mümkün olduğunca eşit sayılarda yer vermeye çalışmalıdır.

- Aynı sınıf düzeyinde farklı yayınevleri tarafından yazılmış Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türlerinin farklılığı ortadan kaldırılmalı, aynı sınıf düzeyindeki öğrenciler Türkiye genelinde metin türleri bakımından birbirine benzer kitaplarla eğitim-öğretim görmelidir.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer almayan film, çizgi film, belgesel gibi dijital çağın gerektirdiği türler programa alınmalı, bu türlerin öğrencilerin dinleme/izleme becerisini geliştirmedeki faydaları gözden kaçırılmamalıdır.

Etik Metin

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ., & Uysal A. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Aytaş, G. (2006). Edebî türlerden yararlanma. *Millî Eğitim Dergisi*, 34(169), 261–274.
- Aytaş, G. (2013). Edebiyatta türler. İçinde G. Aytaş (Ed.). *Edebiyat bilgi ve kuramları* (s. 293-314). İldem.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 257-265.
- Ceylan S., Duru, K., Erkek, G., & Pastutmaz M. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Ceylan, Z., Ercan, A. N., & Akpınar, Ş. (2017). 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgi verici metinlerin tema ve tür açısından incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 5(6), 296-306.
- Civan, M. (2019). *6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve metin türü açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye.
- Çakır, F. (1997). *İlkokul Türkçe ders kitaplarının eğitim öğretime uygunluğunun değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Çakıt, C. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1368-1376.
- Çapraz Baran, Ş., & Diren, E. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Anıtepe.
- Çeçen, M. A., & Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 173, 39–43.
- Erkal, H., & Erkal, M. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Özgün.
- Ertürk, N., Keleş, S., & Külünk, D. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Eselioğlu, H., Set, S., & Yücel, A. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 341-367.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel.
- Keklik, S. (2008, Mayıs). *1–8. sınıf Türkçe dersi ders kitaplarının metin türleri ve özellikleri açısından incelenmesi*. [Bildiri sözlü sunumu], Türkçe Öğretimi Kongresi, İstanbul, Türkiye.
- Kır, T., Kırman, E., & Yağız, S. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7*. Millî Eğitim Bakanlığı.

- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 594-626.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Özbay, M., & Çeçen, M. A. (2012). Türkçe ders kitaplarında (6-8. sınıflar) yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 67-76.
- Pilav, S., & Oğuz, M. M. (2013). Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 16-30.
- Sarıboyacı, M. O. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ata.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Anı.
- Solak, M., & Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 441-453.
- Sulak, S. E. (2009). *1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin türlerine göre yapılarının değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Şahin, T. Y., & Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Anı.
- Temizyürek, F., & Delican, B. (2016). İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 842-856.
- Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2152-2166.
- Üründü, V. (2011). *6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve metin türü yönünden incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23, 7-17.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yılmaz, M., & Korkmaz, C. (2016). İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(36), 33-46.

EXTENDED ABSTRACT

Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Text Types

Introduction

The most basic task of Turkish lessons in secondary schools is to develop students' basic language skills (listening/watching, reading, speaking and writing). The most frequently used material in Turkish lessons in order to develop students' basic language skills is textbooks. It is aimed that students use Turkish better through the texts in the textbooks and the activities prepared for the texts. For this reason, the texts in the textbooks are important. The texts included in Turkish textbooks are not chosen randomly. Various criteria have been established regarding the texts to be included in the textbooks in the Turkish Language Curriculum (2019). One of these criteria is text types. The text types that are expected to be included in each grade level and to be taught to students in the Turkish Language Curriculum (2019) have been determined. It is thought that the diversity of text types in the textbooks will contribute to the students' discovery of different features of the language. For this reason, it is important to determine the status of the text types in the Turkish textbooks and to reveal the current situation.

The aim of this research is to reveal the situation of secondary school Turkish textbooks in terms of text types. In line with this purpose, answers to the following questions were sought in the study in order to reach more detailed findings:

1. What are the text types in the fifth-grade Turkish textbook and what is the frequency of their use?
2. What are the text types in the sixth-grade Turkish textbooks and the frequency of their use?
3. What are the text types in the seventh-grade Turkish textbooks and the frequency of their use?
4. What are the text types in the eighth-grade Turkish textbook and what is the frequency of their use?
5. What is the distribution of text formats in Turkish textbooks?

Method

The research was planned a qualitative study. In this study, since the frequency of use of text types in secondary school Turkish textbooks was evaluated in the light of the information included in the Turkish Lesson Curriculum (2019). The study object of the research consists of secondary school Turkish textbooks taught throughout Turkey in the 2021-2022 academic year. The textbooks in question are taught at the 5th, 6th, 7th and 8th grades of secondary school and these eight books were published by MEB Publishing, Anıttepe Publishing, Ata Publishing and Özgün Publishing. In qualitative research, interviews, observations and documents are used as data collection methods. In this study, document analysis was used because the text types in the secondary school Turkish textbooks and their frequency in the textbooks were examined. Accordingly, a total of 256 texts were analyzed in eight textbooks, 32 texts in each textbook. The types of texts have been determined and these are presented in tables in the findings by giving frequency.

Result And Discussion

When an evaluation is made considering all the examined textbooks; diary, news text/advertisement, guides, humorous anecdotes, novels and songs/ folk songs are rarely included. In previous similar studies in the literature, it was stated that although some text types were included in the curriculum, they were not included in the textbooks (Baş, 2003; Civan, 2019; Özbay & Çeçen, 2012; Türkben, 2018). This situation makes us think that during the preparation process of the textbooks, the authors have problems in placing the text types in the textbooks. Text formats are not evenly distributed in textbooks. Informative texts were used more than narrative texts. Poems are given very little space. When the literature was examined, it was seen that the irregularities related to the ratio of text formats in the textbooks were detected similar to the ones in this study. Baş (2003, p. 264) stated that informative texts are used very little in textbooks compared to narrative texts, Temizyürek and Delican (2016, p. 852) stated that the ratio of narrative texts in the Turkish textbooks they examined was 50%, the ratio of informative texts was 20%, and the ratio of poetry. Çakıt (2018, p. 1375) determined that while narrative and informative texts are used too much, poems are used very little.

The text types in the Turkish Language Curriculum (2019) were not evenly distributed in the textbooks, as in the text formats. While students see some text types quite frequently, they rarely see some text types and even do not see some text types at all. The fact that the types of texts in the textbooks written by different publishers at the same grade level are different, causes the students studying in different regions of Turkey to learn different genres and the lack of partnership in genre teaching. Similar studies in the literature (Baş, 2003; Civan, 2019; Ercan, 2017; Keklik, 2008; Sulak, 2009) reveal that the distribution of text types in Turkish textbooks is uneven.

Although some books are not included in the Turkish Language Curriculum (2019), it has been concluded that genres such as movies, cartoons and documentaries are included as main texts. However, genres that are not specified in the program should not be included in the textbooks as the main text. However, as Türkben (2018, p. 2163) states, it is very important to include these genres in textbooks in the digital age. Because it is necessary to benefit from these types in order to develop students' listening/watching skills. So, it would be beneficial to add these genres to the curriculum in a revision to be made in the Turkish Language Curriculum (2019).

"Journal of Education and New Approaches - JENA" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).